

**O PERSONALITATE A TIMPULUI SĂU MAI PUȚIN CUNOSCUTĂ:
GEORGE BERCIANU – PAROH ȘI PROTOPOP GRECO-CATOLIC AL CUGIRULUI**

**GEORGE BERCIANU – GREEK-CATHOLIC PASTOR AND DEAN OF CUGIR:
A LESS KNOWN PERSONALITY OF HIS TIME**

SUMMARY

George Bercianu was one of the local outstanding personalities of the 19th century. Being initially appointed as priest in Romos Village, he would become a dean of Cugir in 1863. This position brought him the recognition of his contemporaries who left behind praising remarks about him. A successful promoter of the Greek Catholic belief in the area of Orăștie, he would also play a part in the secular life, being praised just as much by both Romanians and Hungarians for his diplomatic skills.

Pe structura fostului scaun săsesc Orăștie va lua naștere, în secolul al XVIII-lea, unul dintre protopopiatele greco-catolice din sud-vestul Transilvaniei. Denumirile și evoluția acestuia au variat în timp, în funcție de împrejurări, cauzate fie de organizarea administrativă a Transilvaniei, fie de localitatea de proveniență a protopopului care, în general schimba sediul și, astfel, și denumirea instituției.

Întrucât un scurt istoric al evoluției protopopiatului aflat în discuție am realizat-o cu alt prilej¹, ne vom rezuma, în aceste rânduri la menționarea protopopilor și denumirii din prima jumătate și mijlocul secolului al XIX-lea. Astfel, la 1800 și imediat după acest an denumirea instituției era de protopopiat greco-catolic al Orăștiei, având în frunte pe protopopul Ioaneș (?). În timpul următorului protopop, Nicolae Sanciali, denumirea osclizează între cea de protopopiat greco-catolic al Cugirului și cea de protopopiat greco-catolic al Orăștiei, vreme în care sediul se afla la Cugir. După moartea lui Sanciali, sediul se va muta din nou la Orăștie, timp în care se folosește doar denumirea de protopopiat greco-catolic al Orăștiei. Odată cu revenirea Cugirului ca sediu protopopial, această locație reapare în titulatura instituției în vremea lui George Bercianu din Cugir.

În acest interval de timp, protopopii care s-au succedat la conducerea instituției au fost Ioaneș (?), Nicolae Sanciali, Ioan Papp Ilieș și Georgie Bercianu. Sursele documentare sunt parcimonioase în privința celor patru, însă pentru Nicolae Sanciali și George Bercianu o serie de informații, multe inedite, ne oferă posibilitatea măcar a creionării unor biografii².

Despre primii ani de păstorire ai lui George Bercianu, ultimul din lista protopopilor amintiți, nu cunoaștem prea multe lucruri. Înainte să îl aflăm în parohia unită din Cugir, G. Bercianu a fost preot în satul Romos, lucru confirmat de actul de numire aici ca preot, dat la 24 iulie 1847³.

În fondul arhivistic al protopopiatului greco-catolic Orăștie se păstrează o singhelie⁴ de numire a preotului George Bercianu ca paroh în satul Romos, de către episcopul greco-catolic Ioan Lemeni, act datat la 24 iulie 1847. Pentru importanța sa la completarea *Bibliografiei Românești Vechi*, am găsit utilă prezentarea sa în contextul de față.

Exemplarul nostru este imprimat pe *recto*-ul unei coli tipografice, având dimensiunile de 47,8 x 37,8 cm, cu oglinda tipăriturii de 41,3 x 32,4 cm, dimensiuni mult mai mari față de alte formulare de acest tip semnalate. În același timp, spre deosebire de exemplarele cunoscute, din secolul al XVIII-lea, de la Sângeorgiu de Mureș⁵ și Oradea⁶, ambele emise în timpul lui Grigorie Maior, unde numărul rândurilor tipografice este de 22, ori față de un altul păstrat tot la Oradea, din vremea episcopului Petru

¹ Vezi C. I. Popa, *Protopopul greco-catolic Nicoale Sanciali († 1852) din Cugir. Repere biografice*, în *Cultura creștină*, 2004 (sub tipar).

² Pentru viața și activitatea protopopului greco-catolic Nicolae Sanciali, a se vedea C. I. Popa, *op. cit.*

³ Direcția Județeană Hunedoara a Arhivelor Naționale (în continuare DJHAN), fond: Protopopiatul greco-catolic Orăștie, nr. dos. 2/1847, f. 4.

⁴ Pentru clarificări de terminologie, vezi la D. Dreghiciu, G. Mircea, *Marginalii la o singhelie conferită în 4 decembrie 1707 preotului David din Răchita*, în *Patrimonium Apulense*, I, 2001, p. 156.

⁵ D. Dreghiciu, G. Mircea, A. M. Gherman, *O singhelie din timpul episcopului Grigorie Maior – contribuție completivă la bibliografia românească veche și sursă documentară*, în *Patrimonium Apulense*, III, 2003, p. 164.

⁶ Fl. Dudaș, *Contribuții privind cartea românească veche*, în *Crisia*, IX, 1979, p. 343.

Pavel Aron, ce conține 20 de rânduri⁷, cel de la Romos are doar 17 rânduri. O singhelie de la Blaj, emisă în timpul Ioan Bob, pentru preotul Ioan din Hățăgel (?), la 1806, mai apropiată ca timp de exemplarul nostru, are 19 rânduri tipografice⁸. Și în cazul de față, asemenea celor deja amintite, două inițiale sunt ornate („I” și „P”), ambele negre pe fond alb, în chenar și ornamentate cu elemente florale. Chenarul singheliei este format dintr-un motiv floral, care se repetă, pe un singur rând.

Spațiile destinate consemnării numelui preotului investit, al parohiei unde urma să slujească, precum și, parțial, al datei eliberării actului de numire (fiind tipărite doar primele cifre ale anului – 18) au rămas netipărite, urmând a fi completate cu mâna⁹. În cazul de față, însă, data a fost trecută în întregime înaintea spațiului alocat notării anului. Decretul poartă semnătura și sigilul imprimat (de culoare roșie) al episcopului Ioan Lemeni, alături de semnătura presbiterului Georgie Stoian (Fig. 2/1). Hârtia este groasă cu filigranul nu foarte vizibil, format din două semne distincte (Fig. 1/1-2)¹⁰.

Iată și conținutul singheliei, tipărit cu caractere chirilice, în limba română:

IOANI LEAMENI

CU MILA LUI Dumnezeu prin Țara ARDEALULUI, și părțile ei împreunate, Rumînilor,
Grecilor, Rușilor, Sîrbilor, și tuturor celorlați de leagea Grecească drept Credincioși VLĂDICA
FĂGĂRAȘULUI

Pavel Marele Apostol al D<u>mnului, în Epistoliia sa către Tyt, Cap. 1. Poruncește cum să așeze prin cetăți, și prin locuri, Preoți pre/cum însuși i-au poruncit, adecă: carii vor fi Bărbați curați, și fără prihană, ca niște Ispravnici a lui D<u>mnezeu, nefăcând spre plăcerea sa, nu/sumeți; nu iuți, nu mânioși, nebeți, nesfădnici, nepoftitori de agonisire spurcată: ci iubitori de săraci, iubitori de bine, treazi la min/te, drepti curați, înfrânați, și cu alte daruri întru același cap. înpodobiți. Cariia porunci, și Noi a fi supuși cunoscându<->ne, după cea ne/grăita milă a Marelui Arhiereu I<isu>s, ne vreadnici măcar fiind ne<->am pus întru această treaptă Arhierească, ziua și noaptea cugetăm, cum am putea/plini aceste poruncite, așezând prin locuri Preoți și lejuiți: deci aflându<->și și *Satul Romosz C. Scaun a Orăștiei*/lipsit de Preot, și NOI după datoriea noastră cea Păstorească vrând acea lipsă de Păstoriu acelor buni credincioși fii ai noștri a o plini, nec<->am întors O/chii noștri spre cucearnicul, și temătoriul de D<u>mnezeu *Georgie Bercianu* pre carele și noi cercându-l, și de la al/ții mărturie de încredințare pentru viața, și veastia lui cea bună luund, și tare nădejde având, că cu mult mai vartos de aci înainte cu ajutorul lui D<u>mnezeu va fi întru toate precum Marele Apostol poruncește, l-am hirotonit pre leage Ceteț, Ipodiacon, Diiakon, și Preot de săvârșit. Poruncim drept/aceaia tuturor celor de supt ascultarea Scaunului nostru, către carii va veni, mai ales fiilor noștri sufletești, din numitul *Satu Romosz* (iară pre cei dinafară după vrednicie îi cercăm) cum să<->I cunoască, și să<->I aibă precum este de la NOI hirotonit Preot, dându<->I vreadnică ascultare, țindu<->I în toată cinstea, și scutința Bisericească. Dat în Blaj in 24 Iulie 1847. 18

Vladeica Ioan m. p. L. S.

la Gratiosa Episcopiasca mandare
Georgie Stoian Presbiter GC

Singhelia prin care G. Bercianu va fi numit preot în Romos se alătură puținelor exemplare publicate¹¹, formularul fiind tipărit, cel mai probabil, la Blaj. Față de formularul de la Sângeorgiu de Mureș, cel mai apropiat ca timp de cel discutat de noi, se pot observa câteva mici diferențe de conținut. O primă deosebire vizibilă o regăsim în formula introductivă a actului, atât pentru partea de început, cât și pentru cea finală. În conținutul epistolei către Tyt, în loc de „streini”, pe exemplarul de la Romos apare „seraci”. O altă diferență o constatăm în partea ce precede specificarea parohiei unde preotul va fi numit, fraza „Preoți vreadnici precum însuși poruncește”, întâlnită la Sângeorgiu de Mureș, fiind înlocuită cu una mai simplă: „Preoți și lejuiți”; deosebiri importante se pot sesiza însă după aceste rânduri. Însă formula de final a documentului este asemănătoare ca și conținut, fără diferențe notabile.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*, p. 353.

⁹ Aspectul de *tipizat* al singheliei apare bine conturat, încă de la primele exemplare, ieșite din tipografia de la Bălgrad, la finele sec. al XVII-lea (E. Mârza, *Din istoria tiparului românesc. Tipografia de la Alba Iulia 1577-1702*, Sibiu, 1998, p. 89-91).

¹⁰ Pe *verso*-ul singheliei apare scris cu creion albastru: “anul 1847, Romos decret de scutire alui Georgiu Bercianu pentru Romos, -”.

¹¹ Pentru cele din secolele XVII-XVIII cunoscute în zona județului Alba, a se vedea E. Mârza, D. Dreghiciu, *Cartea românească veche în județul Alba. Secolele XVI-XVII. Catalog*, Alba Iulia, 1989, p. 100, foto 51; E. Mârza, *op. cit.*, p. 88-91, pl. 43-45; D. Dreghiciu, G. Mircea, A. M. Gherman, *op. cit.*, p. 160-167, fig. 1-7.

O discuție aparte o necesită sigilul episcopal imprimat în ceara documentului. Episcopul Lemeni și-a utilizat, în acest caz, sigiliul personal, anepigraf, cu o frumoasă compoziție, pe care pot fi observate însemnele sale nobiliare și ecleziastice. Astfel, sub o pălărie de episcop, cu șase ciucuri, de o parte și alta, se distinge un braț înarmat cu o sabie; partea inferioară și centrală a sigiliului este ocupată de un scut heraldic în câmpul căruia se distinge un leu rampant ținând în laba stângă un glob (?) iar în cel drept o sabie, scut flancat la cele două colțuri superioare de însemnele arhieriești: mitra și caduceul (Fig. 2/5).

În acest mod, prin redarea grafică a unei pălării cu câte șase ciucuri, avem de-a face cu o pălărie episcopală, asemenea celor cunoscute în cazul reprezentărilor lui Petru Pavel Aron (1760), a episcopului Atanasie Anghel sau a celei aparținând arhiepiscopului de Strigoni, Leopold Kollonich (1702)¹².

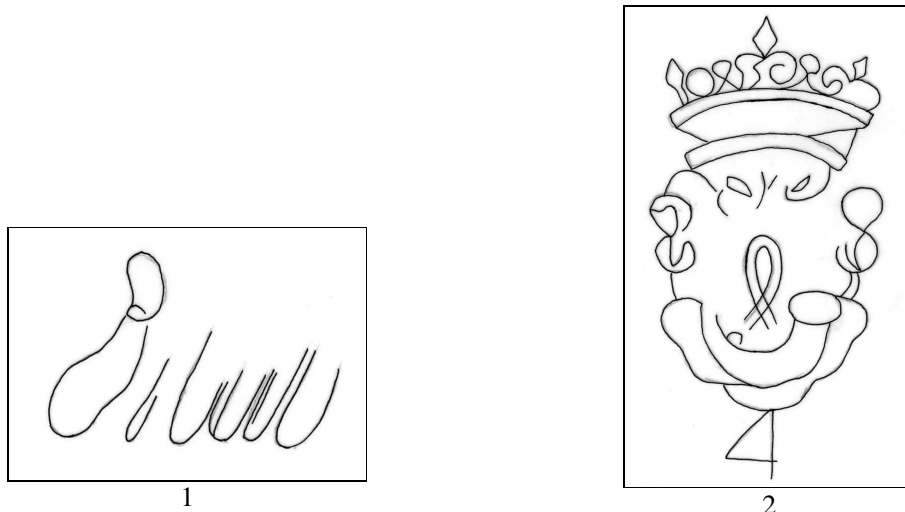


Fig. 1 Filigranul hârtiei singheliei de numire a preotului Georgie Bercianu în parohia Romos (24 iulie 1847)



¹² Vezi D. Dreghiciu, G. Mircea, A. M. Gherman, *op. cit.*, p. 165-166.

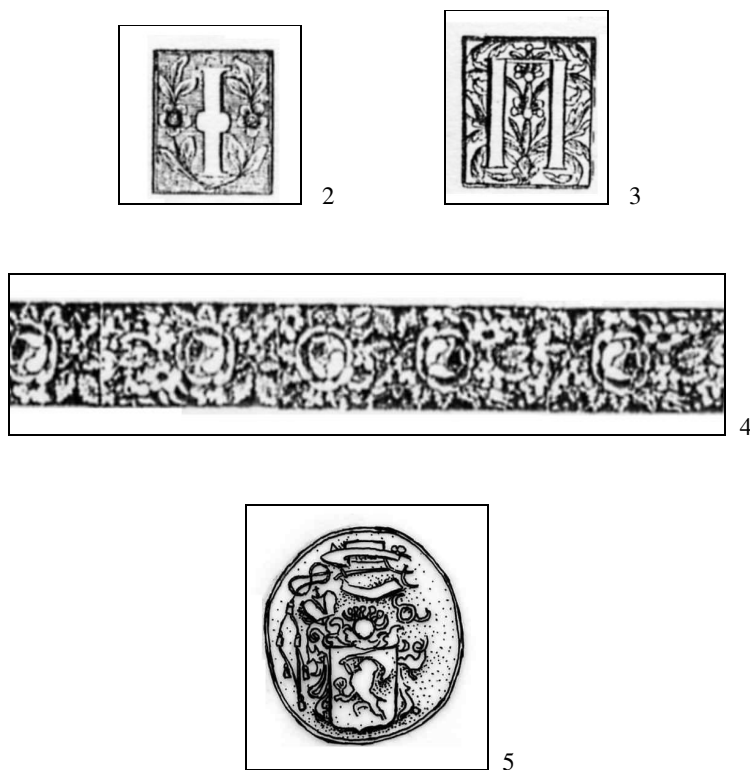


Fig. 2 Singhelia de numire a preotului Georgie Bercianu în parohia Romos (24 iulie 1847) (1) și detalii cu majusculele textului (2-3), vignieta (4) și sigiliul episcopului greco-catolic Ioan Lemeni (5)

La moartea protopopului Nicolae Sanciali, produsă pe data de 4 martie 1852, George Bercianu va candida, alături de Petru Dan, Nicolae Molnar și Ioan Papp Ilieș la ocuparea scaunului vacant. În intenția sa beneficia și de sprijinul comunității greco-catolice din Cugir. Într-o adresă trimisă de comunitatea din Cugir episcopului Alexandru Șterca Șuluțiu, pe data de 24 mai 1852, pentru a sprijini candidatul lor, aceștia invocau jeftele și efortul depus de compania de grăniceri din Cugir în timpul revoluției de la 1848-1849, act în care se specifică următoarele: “am dus jertfe pe altarul nației ca ostași grăniceri și cameraliști”¹³. Interesant însă, deși era ginerele lui Sanciali, acesta din urmă își desemnase succesorul printr-o „plenipotență”, datată pe 23 februarie 1851, în favoarea lui I. Papp Ilieș din Orăștie¹⁴.

Peste aproape un deceniu, în anul 1860, îl vom găsi pe G. Bercianu cu funcția de *Parochu GC Kusser Protopopu surogatu*¹⁵, postură impusă, pare-se, de sănătatea precară a protopopului în funcție, Ioan Papp Ilieș, prefigurând astfel numirea sa ca protopop. După moartea lui Ilieș, pe 9 februarie 1863, Bercianu primește oficial investirea ca protopop cu “jurisdicțiune Protopopesca deplina în acelu Districtu”¹⁶. El va muta din nou sediul protopopiatului la Cugir, deși încă din acel moment vicariatul greco-catolic de Hațeg îi sugerează stabilirea la Orăștie unde “fiindu locu mai centralu si mai indemanatecu de lucrare”, ar putea rezolva mai eficient problemele districtului¹⁷. Pe perioada cât a fost preot și protopop s-a făcut remarcat ca un om de înaltă cultură și bun administrator, echilibrat în relațiile cu cei de altă confesiune sau etnie, fapt apreciat de contemporanii săi. Mulți orăștieni și-l vor dori ca preot în localitate, precum reiese limpede dintr-o suplică din data de 15 martie 1863 semnată de senatorul Ioan Balomiri, act din care se pot desprinde doar câteva din însușirile protopopului Bercianu: “Starea civilisata a numitului domnu protopopu comprobata cu tota asigurarea, care insusire in Orastia cu atata mai virtosu e de respectatu, cu catu aici, că intru unu locu cu dregatoria politica scaunala, si cu mai multe offitiolate ces. reg., si cu locuitori intelligenti de osebite

¹³ Gh. Naghi, *Revendicările românilor din Orăștie în perioada absolutistă*, în *Sargetia*, XV, 1981, p. 242.

¹⁴ *Ibidem*, p. 242-245.

¹⁵ DJHAN, fond: Vicariatul greco-catolic Hațeg, nr. dos. 5/1860, f. 21.

¹⁶ DJHAN, fond: Protopopiatul greco-catolic Orăștie, nr. dos. 3/1863, f. 114.

¹⁷ *Ibidem*.

nationalitati si confesiuni numai de unu individuu intelligentu si civilisatu ca domnulu protopopu George Bercianu e lipsa, ca numai unu astufeliu de parochu ar fi in stare a pastra vadia si respectulu recerutu a unui parochu intre oameni intelligenti si civilisati [...]. Energia si zelulu cu una tactica impreunata in cause nationale, in catu nu numai de la connationalistii domniei sale si a castigatu una incredere si aplipire adevrata, dara si fatia cu contrarii nationali a romanului unu respectu inpurtoriu”¹⁸.

În cele din urmă, Bercianu a fost convins să-și mute sediul la Orăștie, întrucât pe 29 iunie 1863 chiar el cere insistent episcopului numirea sa, întrucât “Unirea în Orestie e de totu ruinată”, iar “poporu nostru economu resipitu în acestu Tractu simte cu greu în lipsele sale a alerga la Cudsiru, care e în marginea Tractului în departare mare”¹⁹. Aceasta în pofida faptului că, în acea vreme comunitatea greco-catolică din Cugir era, potrivit mărturiei lui B. Densușianu, “cea mai numeroasă și compactă unită, care singură compune peste jumătatea animalelor din tot districtul”²⁰. Luând cunoștință de intenția lui Bercianu, episcopul Alexandru Dobra dă curs cererii sale, făcându-i cunoscută decizia pe data de 8 iulie 1863, în care îl numește atât ca paroh, cât și ca protopop al Orăștiei²¹. Însă, peste aproximativ 10 ani, la 1874, îl regăsim paroh și protopop al Cugirului²², Bercianu renunțând în 1873 sau 1874 la șederea sa în Orăștie²³. Pe fondul acestei situații mai puțin clare, protopopul Bobâlnei, Beniamin P. Densușianu încearcă din răspuțeri să-și împlinească un vis mai vechi de a scăpa de parohia săracă și izolată din Săcărâmb, în schimbul păstoririi uneia mult mai înfloritoare²⁴, cum ar fi fost Orăștia, reabilitată de Bercianu. În acest an adoptă o nouă strategie și susține unificarea protopopiatelor Cugirului și Bobâlnei într-unul singur, cu sediul la Orăștie. Tentativa sa însă a eșuat, primind un răspuns negativ din partea Consistoriului²⁵. În cele din urmă, pe Densușianu îl vom întâlni la 1876 ca administrator protopopial al Cugirului, timp în care îndeplinea și funcția de vicar foraneu greco-catolic al Hațegului²⁶.

Prin plecarea lui George Bercianu la Orăștie, în anul 1863, postul de paroh al Cugirului rămânea vacant, pentru ocuparea sa consemnându-se intențiile protopopului de Bobâlă, Beniamin Densușianu²⁷, a parohului din Ghelar, Vasile Ordean²⁸, și a parohului din Valea-Lungă, Ioachim Frențiu²⁹. În cele din urmă preot la Cugir, alături de Nicoale Sanciali II (1809-1886), fiul fostului protopop Sanciali, îl vom găsi, pentru doi ani, între 1863-1864, pe Ioan Cetățianu, care făcea parte dintr-o familie de preoți cu tradiție în Țara Hațegului³⁰. Pe data de 21 noiembrie 1863, George Bercianu i-a pregătit lui Cetățianu o cununie religioasă simplă, cu fata adoptată a fostului preot unit din Balomir, Ioan Crainic, pentru a grăbi numirea acestuia ca preot în parohia din Cugir “care simte lipsa pe lângă slăbiciunile Fratelui Sanciali”³¹.

George Bercianu își făcea mari probleme în privința viitorului parohiei, întrucât nu avea deloc încredere în Nicolae Sanciali II, pe care îl descrie în câteva rânduri ca pe un om incapabil a-și îndeplini misiunea bisericească, “căci Parochulu secundariu Nicolae Szantsali numai povatuindu de altu poate ceva freaga în poporu, apoi pentru servitiu divinu domineca și în serbatori nice de câtu, că neputinția e în acela gradu câtu for a periculu, nu se poate admite singuru la celebrarea s. Liturgii – si presentia parochului totu deuna e necesarie”³². Că mărturia lui Bercianu este una credibilă, vine să o

¹⁸ *Ibidem*, f. 67-68.

¹⁹ *Ibidem*, f. 54.

²⁰ *Idem*, nr. dos. 1/1874, f. 7 v.

²¹ *Idem*, nr. dos. 3/1863, f. 90-91.

²² *Idem*, nr. dos. 4/1874, f. 2-3.

²³ *Idem*, nr. dos. 1/1874, f. 11.

²⁴ Acțiunile sale se pare că au fost motivate și de sărăcia de atunci a familiei Densușianu, pe care era nevoit, în bună măsură, să o sprijine material (Vezi I. Lazăr, *Beniamin Densușianu (1829-1915), un vrednic și devotat slujitor al Bisericii Românești Greco-Catolice (II)*, în *Cultura creștină*, 1, 1996, p. 96-99).

²⁵ DJHAN, fond: Protopopiatul greco-catolic Orăștie, nr. dos. 1/1874, f. 5-10, 13-14.

²⁶ *Idem*, nr. dos. 6/1876, f. 6.

²⁷ *Idem*, nr. dos. 3/1863, f. 115.

²⁸ *Ibidem*, f. 40-41.

²⁹ *Ibidem*, f. 5-6.

³⁰ C. Vulea, *Preoțimea greco-catolică din vicariatul Hațegului la mijlocul secolului al XIX-lea*, în *Coordonatele preoției greco-catolice – istorie și actualitate* (Acta Blasiensia I), Blaj, 2002, p. 237.

³¹ DJHAN, fond: Protopopiatul greco-catolic Orăștie, nr. dos. 3/1863, f. 3-4.

³² *Ibidem*, f. 54-57.

confirme chiar atitudinea față de fiul său a protopopului Nicolae Sanciali³³. Mai mult chiar, în protocolul decedaților, în dreptul lui Nicolae Sanciali II aflăm notificările “casat Preotu” iar la cauza decedului “batranetie si debilitate”³⁴. Într-o cerere din anul 1871 Bercianu solicită aducerea lângă sine pe ginerele Ioan Dreghiciu³⁵, preot ce va păstori, dealtminteri la Cugir între anii 1872-1915.

Din 20 iunie 1863 datează o chitanță prin care G. Bercianu își primește salariul de 45 fl. v. a. din fondul bobianu, reprezentând echivalentul sumei pentru un semestru³⁶.

Dar pe George Bercianu îl cunoaștem, asemenea protopopului Sanciali, și ca pe un constant susținător al mișcării culturale românești, ipostază în care îl aflăm printre donatorii ce contribuie la înființarea în 1861 a ASTREI³⁷ sau, în anul 1868, cu bani în favoarea “Scolei civile de fete cu internatu” a respectivei asociații transilvănene³⁸. De asemenea, îl aflăm printre cei care donează fonduri (2 fl.) pentru susținerea României în războiul de independență din anii 1877-1878³⁹.

Imaginea favorabilă de care se bucura din partea cercurilor intelectuale ale vremii justifică solicitarea de a colabora în cadrul catedrei de limba română a Gimnaziului reformat din Orăștie⁴⁰, care, precum spunea chiar el, „înființându-se aici se pot crește fiii noștri și mai bine și mai cu puține spese, până vom fii în stare a face ceva Institutu național, e da listă și cathechetu și religiunea pentru învățaceii de confesiunea noastră”.

Din cele câteva documente avute la dispoziție se poate sesiza atașamentul lui Bercianu față de parohia și protopiatul în fruntea cărora se afla. În egală măsură, îi putem surprinde o maturitate politică și diplomatică ce îi va și aduce stima orăștienilor (chiar de alte naționalități și confesiuni) și a senatorului român Ioan Balomiri. Succesul de care a dat dovadă ca slujitor al Bisericii greco-catolice se reflectă, de asemenea, în starea materială prosperă a parohiei din Cugir pe care o păstorea, dar și prin susținerea de care s-a bucurat, ca adevărat „salvator” al Unirii în Orăștie.

Din anul 1863 ni s-a păstrat o descriere a parohiei greco-catolice a Cugirului, datorată lui Bercianu, care spunea următoarele: “Parochia Cudsirului e calificată pentru unu Preotu câtu de harnicu for a alte ocupatiuni, care da lucru da dă si venite, si are unu venitoriu frumosu, ca cu solvarea cauzei grenicerilor uvine în proprietatea Regaleloru, care e venitu anulu 7000 fr. v. a. – e una natiune una confessiune si din acela venitu în stare a dota Parochi cuviinciosu, Parochulu nu are a se lupta cu alte confessiuni si partide, nice are a face ceva, că toate suntu Baserica mare pomposu casa Parochială elegantă”⁴¹.

Tot acum, protopopul Cugirului afirma că “Parochia Cudsirului o parte e respita pe Munti si peste 50 familii sedu în departare de 5-6 ore”⁴², știre care ne prezintă și numărul relativ mare al familiilor greco-catolice din cătunele aflate în hotarul Cugirului.

La stăruința protopopului Bercianu, în 1864, primăria Cugirului se învoiește să accepte păstrarea, nemodificată, a vechilor porțiuni canonice pentru preoții uniți din comună. Mai mult, primăria suporta plata din casa alodială a comunității Cugirului a unui salariu anual de 300 fl. v. a. pentru parohul primar și 200 fl. v. a. pentru parohul secundar, alături de obligația comunității de a asigura fiecărui preot 12 stângeni scurți pentru lemne de foc anual⁴³.

Dacă până la desființarea regimentelor de graniță, produsă la 1850, grija pentru dotarea și întreținerea bisericii unite din Cugir revenea autorității grănicerești, după acest an întreaga responsabilitate se va transfera în sarcina comunității Cugirului. Fiind, la acea vreme, cum se

³³ C. I. Popa, *op. cit.*

³⁴ Direcția Județeană Alba a Arhivelor Naționale (în continuare DJAAN), *Protocolulu Repausatiloru a S(fin) tei Besearice gr. cat. din Cudsir*, 1, f. 92.

³⁵ DJHAN, Fond: Protopopiatul greco-catolic Orăștie, nr. dos. 4/1871, f. 24.

³⁶ Idem, nr. dos. 3/1863, f. 79.

³⁷ N. Josan, Gh. Fleșer, A. Dumitrescu, *Oameni și fapte din trecutul județului Alba în memoria urmașilor* (Bibliotheca Musei Apulensis III), Alba Iulia, 1996, p. 266.

³⁸ *Transilvania*, nr. 11/1 iunie, 1869, 131.

³⁹ P. Abrudan, *Solidaritatea hunedorenilor cu România în războiul pentru cucerirea independenței*, în *Sargetia*, XIII, 1977, p. 115; N. Josan, *Contribuții privind solidaritatea românilor din județul Alba cu lupta pentru cucerirea independenței de stat a României (1877-1878)*, în *Apulum*, XV, 1977, p. 443.

⁴⁰ Despre frecventarea de către români a școlilor romano-catolice și reformate din orașe, printre care și Orăștie, vezi S. Retegan, *Satul românesc din Transilvania, ctitor de școală (1850-1867)*, Cluj, 1994, p. 6.

⁴¹ DJHAN, fond: Protopopiatul greco-catolic Orăștie, nr. dos. 3/1863, f. 55.

⁴² *Ibidem*, f. 56.

⁴³ DJAAN, fond: Primăria orașului Cugir, *Protocolu politico-öconomicu a Comunitatii Cugirului pro 1864 si 1865*, f. 6.

precizează într-un document “numai una confesiune”⁴⁴, sprijinul a fost, în cele mai multe cazuri pe măsura așteptărilor bisericii. Cu toate acestea, în timp apar probleme diverse ce se cer a fi rezolvate, apelându-se la bunăvoința comunității. În relațiunea semnată de preotul G. Bercianu în anul 1874, acesta remarcă neajunsurile bisericii și dependența, aproape totală, de fondurile comunei. Cu atât mai mult, se spune, aici “nu e îndatinatu nici culegere de milă în Biserică cu discul”, ci exista doar obiceiul ca, dacă vreun binevoitor dorea să sprijine bănește biserica, o putea face, banii depunându-se într-o lădiță cu trei chei ținute de ctitori. Fondurile erau utilizate pentru cumpărarea celor de lipsă, cum ar fi fost luminile ori untdelemnul. În această situație, Bercianu insistă pentru darea separat în folosință, pentru uzul bisericii unite, a unei mori și a unui munte pentru pășunat, revendicări cerute și mai demult dar respinse de comunitate⁴⁵.

De la constituirea Cugirului ca sat grăniceresc, în 1766, biserica cu toate dependențele sale a trecut sub administrarea “comandei companiei”, fiind lipsită de orice proprietate pe arendare. Cheltuielile erau suportate din veniturile alodiale și ale credincioșilor care au susținut financiar edificarea casei parohiale, lucru exprimat într-un document semnat de G. Bercianu, la 1874⁴⁶.

Între preocupările sale curente pentru parohie s-a aflat și cea stringentă a lărgirii cimitirului, prin cumpărarea de la persoane private, în anul 1874, a unor terenuri, de la persoane private, pe cheltuiala comunității⁴⁷. În vremea sa, mai exact în anul 1869, biserica va suferi și cele dintâi reparații, cele mai afectate fiind acoperișul și turnul⁴⁸.

Cel mai probabil, lui Georgie Bercianu trebuie să îi atribuim două statistici inedite ale populației greco-catolice din Cugir și Cugiru Nou, din jurul anului 1870, până în prezent cele mai complete. Probabil listele reprezintă ciorne de lucru ale unei situații a celor două parohii cerută de forurile bisericesti superioare, dar nu cunoaștem vreo circulară din această perioadă care să prevadă redactarea respectivelor documente.

În ultimii ani ai vieții sale Bercianu se va reîntoarce însă ca paroh al Cugirului, funcție în care îl vom găsi în activitate până în toamna anului 1885⁴⁹. Între anii 1871-1873, 1880-1883 se va implica și în viața școlii de reuniune grănicerească din Cugir, timp în care va fi ales președinte al eforiei școlare. În acest răstimp nu au lipsit însă o serie de acuze din partea “poporenilor” pe care-i păstorea, Consistoriul lugojan cerând demararea unei “investigațiuni contra parocului de acolo: George Barcianu atât în cauza scaunelor de ceartă cât și pentru alte imoralități de ale acelui parocu”⁵⁰.

George Bercianu încheie, practic, perioada deschisă de preotul și protopopul Cugirului Nicolae Sanciali, în care cele două personalități locale s-au impus prin ținuta lor deosebită. Oameni de cultură, atașați cauzei pe care o slujeau, cei doi și-au adus un aport decisiv la evoluția deosebită a protopopiatului greco-catolic și a parohiei Cugirului din secolul al XIX-lea.

CRISTIAN IOAN POPA

⁴⁴ DJHAN, fond: Protopopiatul greco-catolic Orăștie, nr. dos. 4/1874, f. 2.

⁴⁵ *Ibidem*, f. 2-3.

⁴⁶ *Ibidem*, f. 2.

⁴⁷ *Ibidem*, f. 2 v.

⁴⁸ N. Florea, *Aspecte culturale*, în *Cugir – 500 (1493-1993)*, Sibiu, 1993, p. 143. Cf. și DJHAN, fond: Protopopiatul greco-catolic Orăștie, nr. dos. 4/1874, f. 2.

⁴⁹ Of. Par. R. u. Cugir. Matricula B. c. și R. Tomul III. B. 1875-1891 C...1908 B. 1875-1904, f. 114.

⁵⁰ DJHAN, fond: Protopopiatul greco-catolic Orăștie, nr. dos. 5/1883, f. 5 v.

ANEXE

I

1860, August, 2 Kudsir.

Quietantie

Prin care subscrisulu cunosc si mărturisesc că amu primitu unu ciboriu de argentu pentru Baserica Ctholică din Kudsiru dela Reverendissimu Domnu Decanu si Vicariu Gabriele Papp despre care cu propria subscriere quietdiu. Kudsir 2^a aug. 1860.

Georgiu Bercianu
Parochu GC Kusser
Protopopu surogatu

[Direcția Județeană Hunedoara a Arhivelor Naționale, fond: Vicariatul greco-catolic Hațeg, nr. dos. 5/1860, f. 21]

II

1863, Martie, 15 Orastia.

Illustrissime si Reverendissime
Domnule Episcopo!

Dupa ce prin repausarea fostului parochu si protopopu graeco-catholicu Ioanu Iliesiu parochia graeco-catholica in cetatea regeasca libera Orestia a devenitu vacanta, asia dara noi subscrisii, ca fii a ecclesiei graeco-catholice si poporeni de parochia graeco-catholica dein Orastia, cu toata devotiunea ne luamu indresneala fiasca a veni prin asta inaintea Illustritatii Vostre cu aceea rugare umilita, ca se ve indurati ingrininelu de parochia nostra si de fiii beserecei nostre – a ne orelina de parochu graeco-catholicu in cetatea regeasca libera Orastia pe domnulu protopopu George Bercianu dein Cugeriu.

Temeiurile nostre indemnatore la suplica asta suntu urmatoarele:

1. Starea civilisata a numitului domnu protopopu comprobata cu tota asigurarea, care insusire in Orastia cu atata mai virtosu e de respectatu, cu catu aici, că intru unu locu cu dregatoria politica scaunala, si cu mai multe offitiolate ces. reg., si cu locuitori intelligenti de osebite nationalitati si confesiuni numai de unu individuu intelligentu si civilisatu ca domnulu protopopu George Bercianu e lipsa, ca numai unu astufeliu de parochu ar fi in stare a pastra vadia si respectulu recerutu a unui parochu intre oameni intelligenti si civilisati.

2. Portarea acea blande si placuta morala a domniei sale pana amu aratata, prin care de la tota poporimea dein prejurulu Orastiei for a osebite de nationalitate si confesiune si a castigatu simpatia si stima.

3. Energia si zelulu cu una tactica impreunata in cause nationale, in catu nu numai de la connationalistii domniei sale si a castigatu una incredere si aplipire adeverata, dara si fatia cu contrarii nationali a romanului unu respectu inpurtoriu.

4. Sperantia cumca starea cea miserabila a acestei parochii prin insusirile acelea eminente si ponderose a pomenitului domnu protopopu in scurtu tempu sa va delatură si se va inbunatatii, ca de mai multi anni incoce beserica nostra asia fii lasata nepasarei si negrigei, in catu, de si nu de totu cu credintia, dara durere in fapta cu fregmentarea ei, instraina si departa pe multi poporeni de la ea la besericele de alte confesiuni.

In urma ne luamu indresneala fiasca, a mai adauge si aceea rugare umilitu, ca Illustritatea Vostra se ve indurati a mai sprigini sustinerea parochului nostru cu midloce materiale dein acelea fonduri cari ve stau la dispositiune, ca desu pomenitulu parochu se fie in stare a duce una viatia esteriora amesurata si cuvinciosa starei sale preotiesci si inprejurarilor locale. Spriginirea asta se arata cu atatu mai de lipsa, cu catu portiunea canonica satorita pentru parochulu nostru abia ajunge spre sustinerea vietei sale, si cu catu afara de portiunea canonica elalalte venite parochiale sunt de totu putiine.

In sperare, ca Illustritatea Vostra ve veti indura a lua rugarea asta a nostra umilita in consideratiune parentiasca, remanemu

A Illustritatei Vostre

Ioan Tulban C. R. Concipistu
Christian Zidu c. r. assistente
la Cassa Perceptorala
Orastia in 15 Martiu 1863

umiliti si credinciosi fii
Ioan Balomiri senator magistratualu
la Directi finantie
si inspector tractualu Iacobu Orosz
V. notariu magistratualu

[Pe verso, f. 68]:

863 Orestia

Mai multi poporeni din Orestia ceru pre Protopopulu GC Bercianu din Cudsiru, de Parochu acolo.

vedi N° 406.

La Illustritatea sa reverendissimulu Domnu Episcopu Alesandru Dobra In Lugosiu

Suplica a introscrisilor poporeni graeco-catholici din Orastia pentru ordinaria domnului protopopu George Bercianu de parochu graeco-catholicu in Orastia.

[Direcția Județeană Hunedoara a Arhivelor Naționale, fond: Protopopiatul greco-catolic Orăștie, nr. dos. 3/1863, f. 67-68]

III

1863, Iunie, 29 Cudsiru.

N. 54/863

Illustritatea Vestra Prea Santiite Domne Episcopi!
Prea gratiosu Parente!

În urma gratioselor Ordinatiuni si cu deosebire acei din 29 Aprilie N. 558 la cererea administratorului Parohiei Orestiei si a poporului de acolo care se jeluete inconstra veduvei D. Protopopaie si în care vati înduratu gratiosu a pofiti una sincera si genuina informatiune despre denominandulu Parochu in Orestie, de o parte ocupatu cu apasatoarele gravame ce amu avutu de alta amu doritu a studia acesta problema bine spre a o solva in interessu Religiei s. a Bisericei nostre, amu asteptatu se aflu si acea cine voru fi competenti acei Parohie dintre cari se aflu pe cellu mai qualificatu, si deodata si petitorii pentru fica vaduvei, ca din toate acesta se combinu una si cea mai nimerita informatiune, dupa care acum îndrasnescu a descria jurstarile Parochiilor Orestia Cudsiru si a officiului Protopopescu combinandu deodată si iteratele requisisiumi si indemnuri a intelligentii noastre din scaun si vecinatate, precum si a poporului care doreste unu venitoriu pentru sine si Biserica sa, si fiindu Orestia si centrulu scaunului si respective a Districtului Archidiaconale singuru vedu necesitatea imperativa de ame declara pentru Orestie, si cu mare jertfă din partea mea, si abnegare de interesele mele familiare si singulare din urmatoarele motive.

a) Unirea in Orestie e de totu ruinată, si poporu resipitu prin batrânestiile si slabiciunile reposatului Protopopu, si mai tare prin influentia care o au Revocatu Protopopojă, poporu câtu mai ieste numai nutritu de sperantia ca după moartea densului voru capeta unu individulu harnicu au mai remasu, si totusi cu perderea Unirei in Orestie perde Tractulu întregu, că aci e emporiu, aci concură locuitori, din juru in toate dilele – si vice versa dela înflorirea Unirei in Orestie depinde înflorirea si in Tractu.

b) Orestie e una cetate centrală unde suntu mai multe Dicasterii si concursu fiindu in Dumu Tieri, toate religiunile suntu bine reprezentati cu Preoti harnici, va adaoge mult ca a noastră se nufie îndărăpta – ba se spereadie că după arondarea Iurisdutiunilor Orestia va fi Metropola unui tiinutu frumosu locuitu de romani mai intinsu voru fi ampoiati uniti, cum actu toti ampoiati in Orestie suntu Uniti e necaste ca si Preotulu se fie unu inteligentu care se facă onore ampoiatiilor uniti.

c) Aci este unu Gymnaziu reformatu dară celu mai qualificatu pentru romanimea din pregiuru, unde si acum studiadie fii de romani foarte multi, aci au occasiunea invetia toate 3 limbi ale Patriei fiind Orestia lecuia de 3 nationalitati in persoană amu fostu requiratu pentru atediaria unei Cathedra de limba romană de catra Directiunea respectivă, care înfiintinduse aci se potu creste fii nostri si mai bine si mai cu putiine spese, ponă vomu fi în stare a face ceva Institutu nationale, e da listă si cathechetu si religiunea pentru invetiecei de confessiunea noastre.

d) Aci suntu toate desolate Biserica cu toate ce se tiinu de densa unu Preotu neostenitu, harnicu activu se pofteste da care se aibă vadia silintia, si activitate, care se străruiască la Magistratulu respectivu cu toate puterile meliorarea acestora, cu atât mai vertosu ca in jurtările presinte vedemu câmpu deschisu, cândusi pentru N. Uniti se lucra pentru dotarea Preotiilor, acum amu venitu la convingere, că altu competente nu e care se poată la toate aceste respunde, că după stările presinte unu tineru fora prada, fără popularitate si for a respectu înaintea celorlaltu nationalitati, putiinu va putea face. Acela de se va casatori in familia veduvei poporu elu va părăsi intru atât e înstreinatu de densa, de altmintrea va avea neplaceri de cătră vaduva cu toate că nica credu se se resolvedi cineva care cunoste jurstările, si causă amânarei cu relatiunea au fostu si acea că se se convinga vādova că nime nui face injurie, mai incolo unu Preotu din singuru venitu Parohiei pentru acuma foarte reu va subsista, fiindu si canonica portiune slabă si poporu putiinu, eară din venitu Parohiei împreunatu cu a Protopopiei mai ieste ceva prospaetu.

In privintia officiului Archidiaconale, după cum Preoti miau descoperitu si ieu singuru cunoscuna una necesitate ame purta la Orestie din urmatoarele.

1° Poporu nostru economu resipitu in acestu Tractu simte cu greu in lipsele sale a alergia la Cudsiru, care e in marginea Tractului in departare mare, pofteste a avea Ppopulu in restie unde e midloculu si e si Jurisdutiunea politia civila unde concurge si pentru alte trebi cu care ocasiune voieste asi isprăvi si trebile sale, cu atât mai vertosu că Protopopu unitu inca e aci.

2. Toata comunicatiunea Protopopului cu respectivi Preoti e foarte grea, si cu anevoia că Preoti nu au nice unu altu interesu a călători la Cudsiru, cându la Orestie in toate septemanele, cu care ocaziune ale comunica toata Ordinatiunile si ai si instrua in cele de lipsa, cu atâta mai vertosu că cei multi fiindu tineri fora scientia theoretice si practice au lipsa de indrumare si privilegere mai de aproape intru purtarea officiului seu, cu atâta e mai cu greu pentru Protopopu ca cale de 5-6 ore se întreprinde la Orestie din Cudsiru in toate dorintiele preotilor si a poporului.

3. Acestu Tractu e de totu remasu indaraptu in toată privintia, o de lipsă o noe si totală organizare si adunare in ordine, spre care Protopopu are a întreprinde visitatiune si a remanea in fieste care Parochia mai indelungatu pone va sistemisa toate relatiunile Parochiiloru cu poporele starea canonicelor portuni arestriloru Bisericești a scoleloru servitoriloru [...] si cu deosebire a face cuviinciosi pasi pentru întregirea canonicelor unde nu sunt sau nu sunt complete – toate acestea din parochia Cudsiru nu se pot ba deduce (?) se marturisescu in nice una Parochie amu pututu excurra din cauza ocupatiuniloru in Parochia Cudsiru de unde nu potu absentia fiindu poporu mare alergări in toate dilele si ajutoriu putiinu, căci Parochulu secundariu Nicolae Szantsali numai povatiutu de altu poate ceva freaga in poporu, apoi pentru servitiu divinu domineca si in serbatori nice de cătu, că neputintia e în acela gradu cătu for a periculu, nu se poate admite singuru la celebrarea s. Liturgii – si presentia parochului totu deuna e necesarie.

4^o Parochia Cudsirului o parte e respita pe Munti si peste 50 familii sedu in departare de 5-6 ore atâta da de lucru Parochului si atâta timpu ei rapeste, cătu parte obositu parte ocupatu nui remana timpu pentru altu officiu cu atâta mai vertosu pentru officiu Protopopiescu, de unde e chiaru cu neputintia una acuratetia de lipsa, ci Parochia Cudsirului e calificată pentru unu Preotu cătu de harnicu for a alte ocupatiuni, care da lucru da dă si venite, si are unu venitoriu frumosu, ca cu solvarea causei greniceriloru vine in proprietatea Regaleloru, care e venitu anulu 7000 fr. v. a. – e una natiune una confessiune si din acela venitu in stare adota Parochi cuviinciosu, Parochulu nu are a se lupta cu alte confessiuni si partide, nice are a face ceva, că toate sunt Baserica mare pomposu casa Parochială elegantă.

Din aceste aduse me aflu interesu Religiunei noastre necessitatu ame declara că voiescu a me muta si a ocupa Parochia Orestiei, si cu deosebire din interesu nationalu, pentru că vedu ca toate afacerile nationale in acesta tiinutu frumosu locuitu de romani cu debudsele spriginescu precum pona acuma cu mari spese si alergări asa si in venitoriu, si fiindu in Orestia voi avea si in aceasta privintia unu câmpu mai largu si una îndeimana mai bună – înse dupa ce cautu la starea mea cu 2 prunci, la starea si caracteru care debucselu portu in Orestie, atunci tremuru de ingrigire ame muta dela una statiunea sigură unde cu multu amu mai bună stare – casa Parochiale cu toate comoditatiile, la una nesigură basată numai pe unu venitoriu incertu, unde nimicu este si totu trebue făcutu – cu toate că poporulu e mi a promite totu putinciosulu sucursu din partea densului, si pe mine încă me pasce una sperare că cu multe lupte voi fi in stare a aduce la una stare mai bună toate, basatu pe apromissionile multoru dein Orestie si din alte nationalitati cari au influentia in afacerile comunale, si miau apromisu partinire totu deună, cand vomu pasi pentru Baserica si Parochia noastra la midloc.

Ci intre toate lista Casei Parochiale e mai mare si pentru mine se pofteste una localitate respunditoare, nice se poate altmintrea decâtu Darendandu cu taxa deocamdată, la care se concura si poporu din Tractu sub numirea de Cancellaria Officiului Protopopescu, după cum sau declaratu si Preoti Tractuali.

Deci Illustritatea Vestră! Eu precum totdeuna mamu declaratu că interesele private le postpunu intereselor nationale si Religionari me declaredu si acum, că daca motivele de mine aduse si poate si alta informatiuni veti indura ale lua in consideratiune si a dispune a semna mutiu la Orestie pe longa tiinerea beneficiului destinatu pentru Orestie din subsidiu asignatu de Majestatea sua – si pentru venitoriu veti indura a fi cu reflexiune catră mine voi fi ascultatoriu si me pleca totu deuna dispositiuniloru Illustritate Vestre, in care casu mutarea definitiva numai după restaurarea Cudsirului se poate intimpla din motivele aduse, seu daca Illustritatea Vestră veti afla mai salutariu altfelu a dispune cu Parochia Orestiei seve îndurati numai amânarea vădu că aduce poporu in desperare – si ieu me voi acomoda dupa cum veti indura adispune.

Intru aspectarea Parintiestiloru Dispositiuni Sarutându S. Dreapta si Dorându Archierească Binecuvântare sum.

Cudsiru 29 Iuniu 1863

Illustritei Vestre

pre umilitu serbu

Georgiu Bercian

Protopopu Cudsirului

[Pe verso fila 57]: Se poftesce descoperirea parerei veneraverului capitulu in forma de Consistoriu, - in privintia cestoru dechiaratiuni, precum si a complinindei Parochii Cudgiriu deveninde in vacantia Logosiu 26 / 6 – 863.

Episcopu Alexandru

Orestia

Protopopulu Cudsirului G. Bercianu cu datulu 23/6 N^{ro} 54 referandu despre starea Parochiei Orestiei cere conferirea beneficiului acelei.”.

[Direcția Județeană Hunedoara a Arhivelor Naționale, fond: Protopopiatul greco-catolic Orăștie, nr. dos. 3/1863, f. 54-57]

IV

1863, Iulie, 8 Logosiu.

N^{ru} 922-863

Multi Onoratului Protopopu Georgiu Bercianu
in *Cudsiru*

În urma dechiaratiunei Fratiei Tale facute cestui Ordinariatu prin relatiunea din 23^a lunei trecute N^{ru} 54 în carea după descrierea Starei Parochiei din Orestie și a periclitatelor interese a Religiei noastre acolo, ceri a Te dispune în acea Parochia, - Ti-se rescrie, ca Noi luăm cu plăcere și îndestulare notiția despre acele motive cari pre Fratia Ta te-a îndemnatu a-Ti lăsa beneficiul preavut și a ocupa Parochia Orestiei, și aprobându în totu stinsulu cele cuprinse în Dechiaratiunea Fratiei Tale, și deferendu cererei acolo enunțate, prin acesta Te denumim de Parochu gr. cath. alu cetatei libere regesci a Orestiei, dându-Ti tota jurisdicțiunea canonică preste credentiosii Noștri din acea Parochia, mai de parte luindu în dreptă considerare perintiesca, serviciile Fratiei Tale prestate cestei Diecese parte ca Parochu a Cudsirului, parte și ca Protopopu a celui Districtu, în unu decursu de mai mulți ani spre deplina Noastră îndestulare și binele // (90 v) Parochiilor încredințate, și voind a-Ti da unu câmpu mai largu de a-Ti deprende zelulu și activitatea și pon' acum dovedita. - am determinatu a Te denumi de Archidiaconu a celui Districtu carea demnitate prin acesta Ti-o și conferim, precum și dreptulu de a porta tote însemnele acelei demnități împreunate. Dela Fratia Ta așteptăm ca după potința cătu mai curendu și mai bine se restaureși acelea Districtu și Parochia Concredințate, avendu deosebită grija în privința Basicarei și organizării școalelor.

În privința casei parohiale de Fratia Ta proiectate Ti se ceru următoarele desluciri.

a) Ce felu de casă cu câte încăperi, și cu cătu censu anualu se pote afla în Orestia la o stradă mai principală, înse nu chiaru în piațu, unde firesce ca vom fi corțelele cu multu mai scumpe.

b) Cu cătu aru concurge de bună voie că acea casă poporeni Noștri din Orestie și cu cătu fiacare comunitate din Districtu, - care contribuțiune trebue se fie din midloce proprie și nu din venitul Besericilor, promisiunile și ofer // (91) suntu a se da în scrisu, cari apoi Fratia Ta le vei susține cestui Ordinariatu.

Logosiu în 8 Iuliu 1863

benevolu Episcopu Alesandru

[Direcția Județeană Hunedoara a Arhivelor Naționale, fond: Protopopiatul greco-catolic Orăștie, nr. dos. 3/1863, f. 90-91]

V

1863, August, 20 Secarembu.

Reverendissime!

Mam surprinsu încetea vedindu Parochia Cusirului esita în concursu, și încă caracterizată de cea mai bună Parochia într Parochie dioecesei noastre d' în Ardealu; nu îmi e scopulu a ti sonda motivele, d' și care te ai determinatu a perasi asta Parochia, și a te muta la Orăștie, potă se fie asta motive și de o parte și de alta ponderate, - eu înse voiu se te rogu numai de unu micu servitiu, care e altulu decatu să binevoiti a me face cunoscutu cu unele relațiuni despre Parochia Cudsirului, ad: *cate numere Gcath. are? cum e în partita între Dnia voastră și Szantsali? catu e salariulu întregu? catu primești din acela Dnia ta și catu Szantsali? Căta porțiune canonică are aratoria și de fenatiu? Cum e aceea împartită între Dnia ta și Szantsali? Atiediată e aceea la locuri bune fructifere ori mai de midlocu? Ce venitu pre lângă salariu și porțiunea canonică mai aduce? Cuartirulu parochialu bunui? și altele de însemnatate?*

Se nu fi curiosu domnule ca ti facu asta întrebare, ca eu o facu pre longă nice unu altu cugetu rezervatu, decatu ca: *de se va templa inadaseru se te muti în Orestia, lasandu acesta parochia Cudsirului*, atunci demă sar împarea de venitul ei, asin perasi titulu de aici cu vitulu cu totu, ea mam saturatu de Domnie în seracia și atin petitiunea pentru aceea Parochia ca se mai iesu din foamea și necasulu de aici, ba de o fi o parochia bună, masiu bucura, ca atiu mai putea mai bine se mi mai adjută și pre frati pre la școli, dar de aici și adjutu reu // (115 v).

De nu luati senistru asta rogare a mea Domnule ci binevoiti ami împlini dorirea, ca se me voiu orienta încerci în asiu aceea de a lucra, de cumva me voiu determina pre asia ceva.

Pre longă care, sentieriloru loiale ti de [...] sumu:

Secarembu 20 august 863

Alu Re/sime Dniei Tale aplecatu sierbu

Benjaminu Popu Densusianu

Bietu Ppop (?)

[Direcția Județeană Hunedoara a Arhivelor Naționale, fond: Protopopiatul greco-catolic Orăștie, nr. dos. 3/1863, f. 115]